

Whitepaper

Zó stimuleer je rijk en doelgericht spel

Spelbegeleiding in groep 1 en 2

Door [Tinka Hofmeijer](#)

Zó stimuleer je rijk en doelgericht spel

Spelbegeleiding in groep 1 en 2

Op de Mariaschool in Vasse is de speelwerkles in groep 1/2 in volle gang. In de huishoek roert een kind in een pan en legt een ander de baby in bed. In de bouwhoek werken twee kinderen samen aan een hoge toren, waarbij ze elkaar helpen. Aan de tekentafel ontwerpen kinderen een plattegrond voor hun bouwwerk. Juf Gerdy beweegt zich rustig door de klas, observeert, stelt hier en daar verdiepende vragen en voegt met kleine interventies iets nieuws toe aan het spel. Ze ziet hoe de kinderen geconcentreerd spelen, elkaar betrekken en hun fantasie gebruiken.

Hoe komen kinderen tot rijk spel zodat ze hier ook echt iets van leren? Welke begeleiding vraagt dit van jou als leerkracht en hoe organiseer je dit in de klas? In deze whitepaper lees je wat we uit onderzoek weten over het effect van begeleid spel en hoe je aan de hand van een stappenplan spel gericht kunt begeleiden. Door een rijke, speelgerichte leeromgeving te creëren en tijdens het spel bewust te handelen, sluit je aan bij de motivatie en betrokkenheid van kinderen en versterk je de brede ontwikkeling van de kinderen in je groep.

Het belang van spel

Spel is essentieel voor de ontwikkeling van jonge kinderen. Tijdens het spelen doen kinderen cognitieve, sociale, emotionele en motorische vaardigheden op en verkennen zij actief de wereld (Ginsburg, 2007; Flee, 2013). Spel is een vrije, nieuwsgierige activiteit zonder vastomlijnd doel, maar met grote ontwikkelingswaarde. Kinderen onderzoeken hun omgeving, oefenen sociale rollen en ontwikkelen vaardigheden als probleemoplossing en zelfregulatie. Zo wordt spel een belangrijk middel voor betekenisvol leren (Berk, 2013).

De meerwaarde van goede spelbegeleiding

Hoewel spontaan spel dus veel oplevert voor de ontwikkeling van kinderen, laat onderzoek zien dat begeleid spel de leerervaringen van kinderen verder verdiept. Wanneer je observeert en meespeelt zonder het spel over te nemen, neemt de betrokkenheid toe en kunnen kinderen hun spel complexer maken (Berk, 2013; Flee, 2013). Kinderen gaan dan vaker reflecteren en abstract denken: het bevordert dus de hogere cognitieve processen. Pellegrini et al. (2018) tonen aan dat begeleiding tijdens spel het leren versterkt en volgens Whitebread et al. (2017) biedt gestructureerd spel een betekenisvolle context voor taal- en rekenontwikkeling.

De basis op orde

De kwaliteit van spel en spelbegeleiding hangt sterk af van jou als leerkracht: houding, initiatief en bewuste keuzes maken hierbij het verschil (Van Tuijl, 2022; Chambers et al., 2016; Bierman et al., 2014). Voordat je een rijke speelleeromgeving kunt creëren, denk je na over doelen en kansen om het spel te verrijken. Daarvoor is professionele

kennis nodig: inzicht in spelontwikkeling, spelvormen en spelfasen (Slot et al., 2015) en het vermogen om te zien wat kinderen nodig hebben om tot rijk spel te komen. Maar het vraagt ook om ruimte in tijd en organisatie: krijgen kinderen voldoende gelegenheid om echt tot spelen te komen, of belemmert de inrichting van de dag juist dat rijk spel kan ontstaan? Beide aspecten (de rol van de leerkracht en ruimte in tijd en organisatie) lichten we hieronder toe.

1. De rol van de leerkracht

Omdat de leerkracht zo'n grote invloed heeft op het spel van kinderen, is het goed om stil te staan bij je eigen kennis en hoe je deze kennis kunt gebruiken bij spelbegeleiding. Zo kan het nuttig zijn om te weten welke begeleidingsrol je als leerkracht kunt aannemen en om verschillende spelvormen te herkennen, zodat je adequaat kunt reageren en doelgericht kansen kunt grijpen binnen het spel van kinderen.

De Kwaliteitskaart voor spel (VHJK, 2017) beschrijft deze onderwerpen aan de hand van vijf onderdelen die samen laten zien wat je als leerkracht nodig hebt voor kwalitatieve spelbegeleiding: welke kennis je hebt, hoe je je vaardigheden inzet, wat je ziet in het spel, wat je doet en hoe je het spel faciliteert.

2. Ruimte in tijd en organisatie

Door tijd te reserveren, het belang van spel te erkennen en zelf beschikbaar te zijn, prioriteer je spel. Geef kinderen ruimte om hun spel te verdiepen, ook wanneer het anders verloopt dan jij vooraf bedacht had (Skene et al., 2022). Laat de kinderen bijvoorbeeld hun spel voortzetten op andere momenten, in andere hoeken of met andere materialen als dit past bij hun spel (Van Oers & Duijkers, 2012). Regels in de klas kunnen rijk spel onbedoeld beperken; kijk daarom eerst wat er gebeurt voordat je ingrijpt.

Tijdens het thema 'de Bakkerij' op de Mariaschool verplaatsen kinderen hun spel naar buiten: ze maken 'taarten' in de zandbak en brengen die met een kar naar wat zij de bakkerij noemen. Door dit toe te staan, ontstaat spontaan samenwerken, plannen maken en rekenen (zoals betalen met steentjes). Ruimte geven aan het spel leverde hier rijke interacties en leerervaringen op. Ruimte geven betekent niet weglopen, maar bewust nabij blijven en blijven observeren welke kansen het spel biedt. Zo krijg je zicht op het ontwikkelingsniveau van kinderen en kun je aansluiten met passende ondersteuning (Lazarus & Ginsburg, 2018; Boland et al., 2025).

Effectieve spelbegeleiding vraagt daarnaast om ongestoorde tijd. Maak vooraf duidelijk wanneer je wel en niet beschikbaar bent. Bespreek met kinderen welke afspraken gelden, hoelang deze duren en wat zij kunnen doen als je niet gestoord mag worden. Visuele hulpmiddelen zoals een timer, volumemeter of zelfstandigwerkenketting ondersteunen deze structuur. Een overzichtelijk ingerichte groep helpt kinderen zelfstandig materialen te pakken en op te ruimen.

Wanneer je een themahoek wilt observeren, kondig je dit vóór de speelwerktijd aan. Bespreek wat kinderen kunnen doen als zij hulp nodig hebben en welke gedragsverwachtingen gelden. Na het startsein controleer je kort of iedereen op gang komt, waarna je jezelf zichtbaar 'niet beschikbaar' maakt zodat je het spel ongestoord kunt volgen.

Deze routines vragen tijd om aan te leren. Jonge kinderen hebben herhaling nodig voordat zij zich hier zelfstandig aan houden. Zodra dit is ingesleten, kunnen zij zich vaak tien minuten of langer redden zonder hulp te vragen aan de leerkracht. Tegelijkertijd blijf je verantwoordelijk voor het overzicht en beschikbaar voor situaties die onmiddellijke aandacht vragen.

Deel 2

Aan de slag met spelbegeleiding

Hoe begeleid je op een effectieve manier het spel?

Wanneer de basis op orde is, kun je het spel in je groep op een effectieve manier begeleiden. In dit stappenplan laten we zien hoe je dit vormgeeft in de praktijk. Je leest hoe je samen met de kinderen een spelverhaal opbouwt, hoe je het spel observeert én interpreteert, hoe je de lesstof in het spel verwerkt, hoe je meespeelt zonder het spel te sturen en hoe je op het juiste moment weer afstand neemt. We illustreren de stappen met de aanpak van de Mariaschool.

Stap 1: Zorg voor een goed spelverhaal

Zorg voor een goed spelverhaal dat je samen met de kinderen opbouwt en voor een stevig klassenmanagement met duidelijke regels en afspraken (Dobber & Van Oers, 2018; Boland et al., 2018; Korpershoek et al., 2014; Marzano, 2003; Vernooy et al., 2012; Janssen-Vos et al., 2024). Spelverhalen bieden een rijke context voor leren. In verhalen wordt informatie met elkaar verbonden als een opeenvolging van handelingen in de tijd. Er is sprake van een tijdsverloop met een begin, midden en eind. Het begin is de aanleiding, het midden is de bedoeling of intentie en het eind is de oplossing.

Zo is in het verhaal op de Mariaschool 'met keelpijn naar de dokter gaan' de aanleiding, 'het recept voorschrijven en klaarmaken' de bedoeling en 'het medicijn bij de apotheek ophalen en weer beter worden' het eind of de oplossing.

Tijdens het thema 'ziek en gezond' heeft Gerdy haar lokaal veranderd in een huisartsenpost met dokterspraktijk, wachtkamer en apotheek. Vanuit het probleem keelpijn is een gezamenlijk verhaal opgebouwd met een bezoek aan de huisarts, het voorschrijven van recepten voor drankjes en tabletten en het afhalen van het medicijn in de apotheek.

Maar ze heeft de kinderen ook aangespoord om hun eigen versie van het verhaal te maken. Dagelijks denkt de leerkracht na over de oplossing van problemen, nieuwe wendingen in het verhaal of details in de uitvoering.

Dat geeft ruimte voor weer nieuwe spelverhalen. In samenspraak met de kinderen is er in de apotheek een plek gemaakt voor het bereiden van geneesmiddelen en een verkoopgedeelte. Ook hebben de kinderen achter een gordijn de wachtkamer ingericht.

Als leerkracht zorg je ervoor dat er genoeg kansen zijn voor verschillende spelverhalen waarin kinderen volop vertrouwde en nieuwe vaardigheden kunnen oefenen.

Geef ruimte om handelingen uit te proberen en te zien wat het effect ervan is. Gerdy zorgt ervoor dat alle kinderen hun eigen rol kunnen spelen binnen het gezamenlijke spelverhaal. Daarbij maakt het niet uit dat kinderen verschillen in hun

ontwikkeling of nauwelijks Nederlands spreken. Ze spelen met elkaar eenvoudige of complexere spelverhalen met een begin, midden en einde. Soms is dat verhaal niet meer dan een eenvoudige handeling of het verkennen van materialen en soms is er juist sprake van een opeenstapeling van handelingen. Dat biedt mogelijkheden om uit te groeien tot een eenvoudig of complex spelverhaal (Dobber & Van Oers, 2018).

Stap 2: Observeer en interpreteer

Volg het spel in je groep (of buiten) en neem hier rustig de tijd voor. Zorg dat je vanzelfsprekend nabij en oprecht betrokken bent (Singer & Tajik, 2014). Probeer de kinderen echt te begrijpen, ook als ze nog niet zo taalvaardig zijn om zich goed uit te drukken. Ga eerst kijken wat je ziet gebeuren in het spel en observeer welke handelingen je ziet, wat je hoort en welke materialen worden gebruikt. Volgens Van Oers & Duijkers (2012) is het belangrijk dat leerkrachten zich in de rol van observator plaatsen, zodat ze het spel niet verstoren, maar wel tijdig kunnen ingrijpen als dat nodig is. Het volgen van het spel biedt jou de kans om te zien waar kinderen eventueel vastlopen of waar hun spel verder kan worden verrijkt. Als je hier nog weinig ervaring in hebt, kan het fijn zijn om een kijkwijzer te gebruiken.

Het Landelijk Expertisecentrum Jonge Kind (LEJK) heeft hiervoor in haar publicatie *Ontwikkeling en begeleiding van rollenspel* [praktische observatiekaarten](#) opgenomen (Boland et al., 2025).

Gerdy heeft tijd ingepland om het spel in de doktershoek, met daarnaast de apothekershoek, te volgen. Ze gaat door de knieën zodat ze het spel op ooghoogte en vanaf een afstandje kan volgen. Ze ziet dat de kinderen in de doktershoek rollen hebben verdeeld, afspraken hebben gemaakt waar de wachtkamer is en wie er als eerste aan de beurt is.

De kinderen gaan volledig op in hun spel en merken Gerdy amper op. In de apothekershoek ziet Gerdy dat Sara en Tim ieder hun eigen spel spelen en dat er weinig interactie is. Tim is vooral aan het ontdekken en manipuleren. Hij bekijkt de verschillende materialen, probeert een mutsje te laten zweven en vliegt van de hak op de tak. Sara kijkt nieuwsgierig naar de potjes met 'pilletjes' en toont verder weinig initiatief. Tim zet het mutsje op zijn hoofd en komt bij Sara staan. Hij draait de verschillende potjes open, grabbelt in het bakje met 'pilletjes' en voorzichtig begint Sara een aantal handelingen te imiteren.

Tijdens het volgen van het spel ga je verder naar verkennen, één van de 3 V's voor spelbegeleiding (De Haan, 2012, zie kader). Je bekijkt wat je concreet ziet gebeuren en op welk spel je wilt inzoomen. Blijf daarbij bewust aan de zijlijn, in de rol van toeschouwer. Interpreteer welk spel er wordt gespeeld of gespeeld zou kunnen worden, welke materialen motiverend of belemmerend werken, welke spelvormen en spelfasen je ziet en wat de kinderen eventueel van jou nodig hebben om het spel verder op gang te helpen. Denk na over jouw bedoelingen en wat een volgende stap zou kunnen zijn. Blijf goed kijken en luisteren waar je kansen ziet om eventueel aan te kunnen sluiten bij het spel. Doe dat zorgvuldig, je wilt het spel namelijk niet verstoren.

Vragen die je jezelf tijdens deze stap zou kunnen stellen zijn:

- Wat hebben de kinderen van mij nodig en wat vraagt dit van mij?
- 'Moet' ik iets toevoegen, iets weghalen, een gesprekje starten, een nieuwsgierige vraag stellen, een prikkelende bewering doen, of nog even afwachten en blijven volgen?
- Waar zie ik ontwikkelkansen binnen het spel?
- Welke rol past het beste bij dit spel (blijf ik toeschouwer of demonstreer ik al een stukje spel)?
- Wat is hier betekenisvol?
- Hoe kan ik een balans vinden tussen mijn bedoelingen en de betekenissen van de kinderen?

Zo heeft Gerdy in haar hoofd dat ze het spel in de apothekershoek wil verbinden aan het spel in de doktershoek zodat zij hier de geletterdheid en gecijferdheid aan kan koppelen, in een betekenisvolle context. Ze is op zoek naar een krachtiger spelverhaal om het spel verder op gang te helpen. Ze ziet dat deze gedachte voor Tim en Sara op dit moment nog een stap te ver is, maar dat Jolijn hier al wel aan toe is.

Ze overweegt om eerst aan te sluiten bij het spel met de potjes en de 'pilletjes' en ze blijft het spel van Tim en Sara nog wat langer volgen om te kijken of er zich een natuurlijke gelegenheid voordoet waarbij ze als speelmaatje het spel kan binnenstappen.

De 3 V's van spelbegeleiding

Een bekende manier om spel te begeleiden is het principe van de 3 V's: verkennen, verbinden en verrijken.

Bij **verkennen** staat het observeren centraal. Je kijkt en luistert naar wat het kind doet en zegt, zodat je inzicht krijgt in wat het al weet en waar zijn interesse ligt. In deze fase krijg je zicht op de ontwikkelingsfase van het kind, zijn sociaal-emotionele ontwikkeling en mogelijke vervolgstappen.

Verbinden betekent dat je aansluit bij de interesse van het kind. Dit kan ook door andere kinderen te betrekken bij het spel. Door aan te sluiten bij wat het kind bezighoudt, komt communicatie vanzelf op gang en ontstaat er interactie tussen kinderen en leerkracht.

Bij **verrijken** voeg je iets toe dat het spel verder brengt. Dit doe je alleen wanneer het spel daar om vraagt. Als kinderen zelf initiatief nemen, sluit je vooral aan bij hun ideeën.

(De Haan, 2012; Kennisrotonde, 2019)

Stap 3: Verwerk de lesstof in het spel

In deze stap verbind je het spel van kinderen met je onderwijsdoelen. Je sluit aan bij wat kinderen al doen en voegt op logische momenten inhoud toe. Dat kan door iets te benoemen, een vraag te stellen, materiaal aan te reiken of een handeling voor te doen.

Nadat je als toeschouwer hebt verkend wat de kinderen doen, of ze betrokken zijn en welk onderwerp leeft, zoek je geleidelijk naar een natuurlijk moment om te verbinden, de tweede V van de 3 V's (De Haan, 2012, zie kader). Met één been probeer je het spel binnen te komen: zonder echt mee te spelen, maar om bijvoorbeeld de aandacht te krijgen voor dat wat jij wilt inbrengen. Stem je bedoelingen af door mee te doen en te ondertitelen wat er gebeurt. Daarbij probeer je eerst te spiegelen en kleine toevoegingen te doen waarbij je aansluit in het spel en het spel niet overneemt. Tijdens de stap van verbinden blijf je dus ook het spel en de reacties van de kinderen volgen. Je kijkt goed of je aansluit en of je dat blijft doen. De kunst is om hier het initiatief zoveel mogelijk bij de kinderen te laten.

Gerdy volgt het spel verder in de apothekershoek en ze ziet dat Tim oogcontact met haar maakt en een kaartje naar haar omhoog houdt. Gerdy zit vlakbij de kaartjes met recepten en pakt ook een kaartje en houdt dit, net als Tim, omhoog. "Hé", zegt ze. "Dit is een recept tegen hoofdpijn. Ik zie dat ik voor het recept 2 rode, 3 witte en 1 blauw tabletje nodig heb." Gerdy ziet hier een kans om het spel verder te verrijken en Tim en Sara uit te dagen haar te helpen bij het maken van het juiste recept. Ze pakt een potje en kijkt op het receptenkaartje. Ze leest voor: "2 rode pillen", en ze stopt 2 rode kralen in het potje. "En nu?" Gerdy last bewust een moment stilte in. "De wittel!", zegt Tim. Hij pakt een stuk of vier witte kralen en stopt ze in het potje. "Ja, de witte, 3 witte tabletten", zegt Gerdy. Ze kijkt samen met Tim in het potje en Tim haalt er een witte kraal uit. "Eentje te veel", zegt Tim.

Ondertussen heeft Sara een blauwe kraal gepakt en houdt de kraal in haar hand. Gerdy kijkt Sara bemoedigend aan en houdt het potje in de richting van Sara. Ze stopt de kraal in het potje. Gerdy draait het dekseltje op het potje en zegt: "Zo, nu hebben we het recept tegen de hoofdpijn klaar! Daar zal de dokter blij mee zijn".

Gerdy doet vervolgens een stapje terug en observeert opnieuw hoe Tim en Sara hun spel vervolgen. Ze ziet dat er steeds meer interactie ontstaat tussen Tim en Sara. Sara komt steeds meer los en heeft inmiddels net als Tim een mutsje op haar hoofd gezet. Gerdy ziet in het spel van Sara elementen terug die ze heeft voorgespeeld in de kring. Zo heeft Sara handschoenen aangetrokken en gebruikt ze woorden en zinnen uit het voorgelezen verhaal.

Verbinden betekent dat jij vanuit jouw lesdoelen probeert aan te sluiten bij de betekenissen die de kinderen al in hun spel hebben opgebouwd. Het is belangrijk dat je de intenties van de kinderen volgt en je niet te veel opdringt, maar wel actief deelneemt om het spel verder te verrijken.

Stap 4: Sluit aan als speelmaatje

In deze stap neem je als speelmaatje deel aan het spel van kinderen, zonder dat je de leiding overneemt. Je helpt het spel verder door kleine impulsen te geven: een duwtje waardoor kinderen zelf hun spel verder uitdiepen. Dat kan bijvoorbeeld een vraag zijn, een handeling, of een probleem dat de kinderen moeten oplossen. Het doel is niet om het spel te sturen, maar om de kinderen uit te dagen en hen te helpen nieuwe inzichten te krijgen. Van Oers & Duijkers (2012) beschrijven dit als 'opbrengstbewust begeleiden', waarbij jij als leerkracht kinderen bewust uitdaagt om verder te denken en hun spel te verdiepen. Dit proces helpt kinderen om kritisch te reflecteren en hun ideeën verder uit te werken.

Je zoekt in deze stap dus vooral naar kansen om het spel te verrijken: de derde van de drie V's (De Haan, 2012, zie kader). Door kinderen opbrengstbewust uit te dagen en tijdens het spel samen te reflecteren, kun je het onderwerp verbreden en verdiep je de activiteiten. Bedenk vooraf op welke opbrengsten je uit bent en welke materialen en boeken daarbij passen. Dit maakt het makkelijker om het spel te verrijken en/of te verdiepen.

Gerdy ziet dat Jolijn geïnteresseerd is in de receptenkaartjes en daagt haar uit om de bijsluiter bij een recept op te schrijven. Ze vertelt (als klant) dat ze een recept nodig heeft tegen keelpijn en vraagt of Jolijn (de apotheker) voor haar kan opschrijven hoe het recept gebruikt moet worden.

Jolijn begint te vertellen en Gerdy blijft bewust in haar rol van speelmaatje zodat Jolijn de leiding heeft in het spel.

Door op deze manier mee te spelen, kan Jolijn nu ook aansluiten in het spel van Sara en Tim. Zo wordt het spel voor Jolijn ook betekenisvol.

Stap 5: Stap weer uit het spel

In de vorige stappen gaf Gerdy korte impulsen en voegde ze waar nodig iets toe door mee te spelen. Zodra je ziet dat kinderen verder kunnen met het spel, stap je er weer uit. Je geeft de kinderen zoveel mogelijk ruimte en bekijkt wat zij doen met jouw input. Voor de kinderen betekent dit dat zij zelf keuzes kunnen maken en het geeft jou ook de kans om even bij de andere kinderen in je klas te kijken.

De doelgerichte impuls die Jolijn kreeg, zorgde ervoor dat zij daarna op haar eigen niveau zelfstandig verder kon in haar spel. Zo schreef ze op eigen initiatief ook zelf recepten en ging ze aangeboden letters als vanzelf toepassen in haar spel.

Uit het spel stappen betekent niet dat je helemaal weg bent. Je stapt iets naar achteren en blijft volgen wat er gebeurt. Eventueel stel je een vraag, licht je iets toe of wijs je iets aan. Je gaat iets meer op afstand en kijkt wat zelfstandig lukt zonder jouw inbreng en waar je eventueel nog nodig bent.

Gerdy ziet in het spel van Jolijn dat ze nu oefent met de doelen die Gerdy vooraf voor ogen had. Jolijn zoekt in haar spel nu ook actief contact met Tim en Sara, die op hun beurt weer door Jolijn worden gestimuleerd. Gerdy blijft op afstand, geeft ruimte en maakt foto's van verschillende spelmomenten zodat deze foto's in de hoek kunnen worden opgehangen. Dit helpt het spel op een later moment weer op gang.

Stap 6: Reflecteer en vervolg

Nadat je het spel van kinderen hebt begeleid, blijf je volgen wat je ziet gebeuren en denk je na over mogelijke vervolgstappen. Welke ontwikkeling wil je verder stimuleren en wat is hiervoor nodig? Waar kwam het spel goed op gang en wat kwam nog niet uit de verf? Spelbegeleiding is een cyclisch proces: na deze reflectie kun je weer starten met stap 1 van het stappenplan en de stappen opnieuw doorlopen.

Door het spel te vervolgen, help je kinderen op weg om hun spel weer op te pakken. Je geeft zo een kader om geoefende handelingen nog eens te spelen en verder uit te breiden, zodat de kinderen kunnen groeien in hun spel. Eventueel kun je hiervan een spelscript maken of een eerder gemaakt spelscript erbij pakken. Het kan ook helpen om foto's of video's te maken van het spel, zodat je weet waar de kinderen waren gebleven.

Door spel te vervolgen houden kinderen niet alleen hun spel op gang, het biedt hen ook de kans om hun vaardigheden verder te ontwikkelen doordat zij activiteiten herhalen en uitbreiden (De Haan, 2012).

Materialen doen ertoe

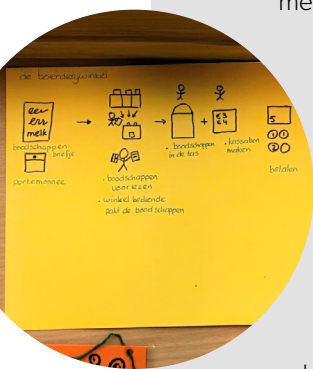
Onderzoek laat zien dat een goed ingerichte speelhoek kinderen stimuleert tot zelfgestuurd ontdekken en verdiepend spel (De Haan, 2012; Singer & Tajik, 2014).

Volgens Piaget (1962) helpt het werken met concrete materialen in betekenisvolle contexten kinderen om abstracte concepten beter te begrijpen.

Rijk spel is lastiger te ontwikkelen als kinderen maar één keer in de week in een bepaalde hoek mogen en daarna verplicht iets anders moeten kiezen. Als je het als leerkracht belangrijk vindt dat kinderen met meerdere materialen in aanraking komen of diverser spel gaan spelen, zou je ook kunnen kijken of je deze elementen naar het spel kunt toebrengen, in plaats van het kind uit zijn/haar spel halen.

Tijdens het thema 'Op de boerderij' zijn product- en prijskaartjes gemaakt, echte materialen verzameld en er is een spelscript bedacht.

Door stap voor stap samen te bouwen en overbodige spullen weg te laten, ontstond meer samenhang tussen spel, taal en rekenen. Het spel met de boerderij helpt kinderen niet alleen met sociale interactie, maar ook met concepten als ruimte, vorm, en evenwicht.

Conclusie

Spelbegeleiding vraagt om aandacht voor wat kinderen laten zien in hun spel en om het vermogen om daarop aan te sluiten zonder het spel over te nemen. Door te observeren, op het juiste moment iets toe te voegen en kinderen daarna weer ruimte te geven om zelf verder te spelen, krijgt het spel steeds meer betekenis. Daarmee ondersteun je als leerkracht kinderen in hun verdere ontwikkeling, bijvoorbeeld op het gebied van taal, rekenen en hun cognitieve vaardigheden.

Reflectievragen voor rijk spel

Hoe stimuleer je rijk spel in de groepen 1 en 2? Onderstaande vragen helpen je hierbij:

- Welke doelen heb je bij het spel en de verschillende hoeken in je groep?
- Hoe sluiten deze doelen aan bij de onderwijsbehoeften van je kinderen?
- Wat is er nodig om jouw doelen in het spel te verwerken zodat dit ook betekenisvol is voor de kinderen?
- Mag het spel verdergaan na de speelwerktijd en meerdere dagen duren of mogen kinderen alleen 'korte' momenten op een plek in het lokaal bezig zijn?
- Welke keuzes krijgen kinderen om zelf plannen te maken?
- Bedenken de kinderen voor het spelen en werken waarom ze iets willen kiezen? Bespreek je dit en help je mee de plek en materialen te kiezen?
- Kiezen de kinderen een hoek, materiaal of spel met bepaalde bedoelingen of kiezen ze voor de hoek omdat het vriendje ook voor deze hoek kiest? Kortom, op basis waarvan maken kinderen hun keuzes en heb jij hier zicht op?
- Wat is het doel van de materialen en hoe creatief komen de kinderen hiermee echt tot spel?
- Is het nodig om (dure) materialen te gebruiken of kan het ook anders (mooier wil niet altijd zeggen dat kinderen hier meer van leren)?
- Hoeveel extra tijd stop jij na schooltijd in het inrichten van de hoeken?
- Wat heb jij nodig om het spel in je groep te begeleiden en welke acties vraagt dit?

Meer informatie

Wil je meer weten over spelbegeleiding in groep 1 en 2?

- Neem contact op met Tinka Hofmeijer, telefoon 06 – 20 59 65 14, e-mail tinka.hofmeijer@expertis.nl.
- Of kijk op de website van Expertis Onderwijsadviseurs: [thema Jonge kind \(tinyurl.com/ExpertisJongekind\)](http://thema.jongekind.tinyurl.com/ExpertisJongekind). Hier vind je onder andere inhoudelijke artikelen, leestips en informatie over de dienstverlening van Expertis.

Met dank aan Caroline van Leijenhorst, Anouk Witte, Bernadette Mulder, Gerdy Hesselink en de leerlingen van de Mariaschool in Vasse (de namen van de leerlingen in deze whitepaper zijn fictief).

Literatuur

Berk, L. E. (2013). *Child Development* (9th ed.). Pearson.

Bierman, K. L., Domitrovich, C. E., Nix, R. L., Gest, S. D., Welsh, J. A., Greenberg, M. T., Blair, C., Nelson, K. E., & Gill, S. (2008). Promoting academic and social-emotional school readiness: The head start REDI program. *Child Development*, 79(6), 1802-1817. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2008.01227.x>

Bodrova, E., & Leong, D. J. (2020). The power of play: A research summary on the importance of play in early childhood education. *National Association for the Education of Young Children*.

Boland, A., et al. (2025). *Ontwikkeling en begeleiding van rollenspel*. LEJK.

Chambers, B, Cheung, A.C.K. & Slavin, R.E. (2016). Literacy and language outcomes of comprehensive and developmental-constructivist approaches to early childhood education: A systematic review. *Educational Research Review*, 18, 88-111. <http://dx.doi.org/10.1016/j.edurev.2016.03.003>

De Haan, D. (2012). *Verkennen, verbinden, verrijken: didactiek voor een goede interactie met jonge kinderen*. Hogeschool Inholland, Universiteit Utrecht.

Dobber, M. & Van Oers, B. (2018). *Spelen en leren op school - hoofdstuk 2 door Boland, A. & De Waard, H*. Uitgeverij Van Gorcum.

Fleer, M. (2013). *Play and learning in early childhood education: A critical perspective*. Springer.

Ginsburg, K. R. (2007). The importance of play in promoting healthy child development and maintaining strong parent-child bonds. *Pediatrics*, 119(1), 182-191. <https://doi.org/10.1542/peds.2006-2697>

Hughes, C. (2010). *Children's social development: A practitioner's guide*. Routledge.

Janssen-Vos, F., Van der Meer, L., Vingerhoets, I., & De Waard, H. (2024). *Basisontwikkeling voor peuters en de onderbouw*. Uitgeverij Van Gorcum.

Kennisrotonde. (2019, 22 juli). *Welke ondersteuning hebben kleuters nodig wanneer hun spel stagneert?* NRO. Geraadpleegd op 10 september 2025, van <https://www.kennisrotonde.nl/vraag-en-antwoord/stagnerend-spel-bij-kleuters>

Korpershoek, H., Kuijk, M. van, Harms, G., Boer, H. de, & Doolaard, S. (2014). *Effectieve strategieën en programma's voor klassenmanagement in het primair onderwijs*. Onderzoeksrapport. RUG, GION Onderwijs/Onderzoek.

Laarveld, K. (2024). *Spel of instructie? Zó laat je kleuters leren*. Expertis Onderwijsadviseurs.

Lazarus, M. & Ginsburg, K. (2018). *Begeleiding van spel in de vroege kinderjaren*. Cambridge University Press.

Marzano, R. J. (2003). *What works in schools: Translating research into action*. ASCD.

Onderwijskennis. (2025). *Leidraad Betekenisvol en doelgericht rekenwiskundeonderwijs in groep 1-2 -Effectieve aanpakken in het reken-wiskundeonderwijs. Weten wat werkt en waarom*. NRO. Geraadpleegd op 28 november 2025, van <https://www.onderwijskennis.nl/kennisbank/leidraad-betekenisvol-en-doelgericht-reken-wiskundeonderwijs-in-groep-1-2>

Pellegrini, A. D., Dupuis, D., & Smith, P. K. (2018). *Play in evolution and development*. Cambridge University Press.

Piaget, J. (1962). *Play, dreams and imitation in childhood*. Norton.

Raijmakers, M. (2025). *Maak van spel prioriteit!* Tijdschrift Intern Begeleiden. Instondo.

Singer, E., Tajik, M. (2014). *Verhogen van de spelbetrokkenheid. De invloed van je eigen gedrag*. De Wereld van het Jonge Kind, 42(3), 4-7.

Skene, K., O'Farrelly, C.M., Byrne, E.M., Kirby, N., Stevens, E.C., & Ramchandani, P.G. (2022). Canguidance during play enhance children's learning and development in educational contexts? A systematicreview and meta-analysis. *Child Development*, 00, 1-19. <https://doi.org/10.1111/cdev.13730>

Slot, P., Broekhuizen, M. , Leseman, P. & Veen, A. (2015). *Kwaliteit van voorzieningen en effecten op ontwikkeling van kinderen*. In A. Veen & P. Leseman (Red.), *Pre-COOL cohortonderzoek. Resultaten over de voorschoolse periode*. Kohnstamm Instituut, rapport 932. Geraadpleegd van <https://www.nro.nl/sites/nro/files/media-files/932-Pre-COOL-cohortonderzoek.-Resultaten-over-de-voorschoolse-periode.pdf>

Van Deelen, C. (2025). *Spel: een kansrijk perspectief op leren*. Tijdschrift Intern Begeleiden. Instondo.

Van Tuijl, C. (2022, 14 maart). *Leren en ontwikkelen door begeleid spel*. Onderwijskennis. Geraadpleegd op 10 september 2025, van <http://www.onderwijskennis.nl/kennisbank/leren-en-ontwikkelen-door-begeleid-spel>

Van Oers, B. & Duijkers, D. (2012). Teaching in a play-based curriculum: Theory, practice and evidence of developmental education for young children. *Journal of Curriculum Studies*, 45(4), 511-534, <http://dx.doi.org/10.1080/00220272.2011.637182>

Vernooy, K., Van Schie, F., & Kamphuis, E. (2012). Het belang van effectief klassenmanagement. In: *Basisschool Management*, 26(7), 100-106.

VHJK (2017). *Kwaliteitskaart voor spel. Spel op de kaart*. Utrecht: Versterk Het Jonge Kind.

Whitebread, D., Coltman, P., Jameson, H., & Lander, R. (2017). The importance of play. *Early Years*, 37(1), 9-15.

© Expertis Onderwijsadviseurs, 2025

www.expertis.nl
info@expertis.nl

 @Expertis Onderwijsadviseurs
 @Expertis Onderwijsadviseurs
 @Expertisadvies

Amersfoort

Grote Koppel 14
3813 AA Amersfoort
T 033 – 46 12 680

Almelo

Brugstraat 11
7607 XJ Almelo
T 074 – 85 16 516

Gouda

Burgemeester van Reenensingel 101
2803 PA Gouda